

УДК 378.22:78]:159.954

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-15>

Олена ІВАНЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музикознавства та музичної освіти факультету музичного мистецтва і хореографії, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0000-0003-2785-7728

Мирослав ГРИНИШИН

заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри музично-сценічного мистецтва факультету музичного мистецтва і хореографії, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0000-0002-7915-3151

Бібліографічний опис статті: Іваненко, О., Гринишин, М. (2025). Розвиток творчих здібностей майбутніх бакалаврів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. *Fine Art and Culture Studie*, 3-1, 100–105, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-15>

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглядається проблема розвитку творчих здібностей студентів у процесі фахової підготовки за спеціальністю «Музичне мистецтво». У сучасних умовах оновлення мистецької освіти та інтеграції її в європейський освітній простір зростає потреба у формуванні конкурентоспроможного фахівця, здатного до самореалізації, творчого мислення, креативного підходу до виконання професійних завдань. Саме тому розвиток творчих здібностей майбутніх бакалаврів музичного мистецтва виступає одним із ключових напрямів їхньої фахової підготовки. **Мета статті** – з'ясувати методологічні засади, педагогічні умови та ефективні форми і методи розвитку творчого потенціалу майбутніх бакалаврів музичного мистецтва у процесі професійного навчання, а також виокремити чинники, що сприяють формуванню індивідуального творчого стилю виконавця. **Методологія дослідження** базується на поєднанні системного, компетентнісного та діяльнісного підходів. Застосовано комплекс загальнонаукових та педагогічних методів: аналіз і синтез наукових джерел, спостереження за навчальним процесом, педагогічний експеримент, анкетування та порівняльний аналіз результатів навчання. Особлива увага приділяється аналізу ефективності міждисциплінарної інтеграції у підготовці творчої особистості. **Наукова новизна** полягає у розкритті особливостей розвитку творчих здібностей майбутніх бакалаврів музичного мистецтва та визначенні їхнього взаємозв'язку з компонентами професійної підготовки. Уперше систематизовано педагогічні умови, що оптимізують процес розвитку творчості в музичній освіті, з урахуванням сучасних тенденцій музичної педагогіки, а також розроблено практичні орієнтири для викладачів щодо поетапного формування креативного мислення та художньо-інтерпретаційних умінь студентів. **Висновки.** Системна реалізація креативно орієнтованої методики в навчальному процесі сприяє підвищенню рівня творчості, музичної виразності, інтерпретаційної самостійності та професійної мотивації студентів. Успішне формування творчих здібностей залежить від інтеграції міждисциплінарного підходу, гнучкості навчальних програм, а також від створення сприятливого освітнього середовища, орієнтованого на розвиток творчої індивідуальності. Отримані результати можуть бути використані в освітній практиці закладів вищої мистецької освіти та у подальших дослідженнях проблеми формування творчої особистості митця, здатного до адаптації в умовах динамічного мистецького середовища та інноваційного розвитку музичного мистецтва.

Ключові слова: творчі здібності, творчий потенціал, музичне мистецтво, фахова підготовка, художньо-творча діяльність, інноваційні методики.

Olena IVANENKO

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Musicology and Music Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, 18/2 Bulvarno-Kudriavska St, Kyiv, Ukraine, 04053

ORCID: 0000-0003-2785-7728

Myroslav HRYNYSHYN*Honored Artist of Ukraine, Professor of the Department of Music and Stage Art, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, 18/2 Bulvarno-Kudriavska St, Kyiv, Ukraine, 04053***ORCID:** 0000-0002-7915-3151

To cite this article: Ivanenko, O., Hrynyshyn, M. (2025). Rozvytok tvorchykh zdibnostei maibutnikh bakalavriv muzychnoho mystetstva v protsesi fakhovoi pidhotovky [Development of creative abilities of future bachelors of musical art in the process of professional training]. *Fine Art and Culture Studies*, 3-1, 100–105, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-15>

DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF FUTURE BACHELORS OF MUSICAL ART IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

*The article deals with the problem of developing students' creative abilities in the process of professional training in the speciality "Musical Art". In modern conditions of renewal of art education and its integration into the European educational space, there is a growing need to form a competitive specialist capable of self-realisation, creative thinking, and a creative approach to performing professional tasks. That is why the development of creative abilities of future bachelors of musical art is one of the key areas of their professional training. **The purpose** of the article is to find out the methodological foundations, pedagogical conditions and effective forms and methods of developing the creative potential of future bachelors of musical art in the process of professional training, as well as to identify the factors that contribute to the formation of the performer's individual creative style. **The research methodology** is based on a combination of systemic, competence and activity-based approaches. A set of general scientific and pedagogical methods is used: analysis and synthesis of scientific sources, observation of the educational process, pedagogical experiment, questionnaires and comparative analysis of learning outcomes. Particular attention is paid to the analysis of the effectiveness of interdisciplinary integration in the training of a creative personality. **The scientific novelty** lies in revealing the peculiarities of the development of creative abilities of future bachelors of musical art and determining their relationship with the components of professional training. For the first time, the pedagogical conditions that optimise the process of developing creativity in music education are systematised, taking into account current trends in music pedagogy, and practical guidelines for teachers on the gradual formation of creative thinking and artistic and interpretive skills of students are developed. **Conclusions.** The systematic implementation of a creatively oriented methodology in the educational process contributes to increasing the level of creativity, musical expressiveness, interpretive independence and professional motivation of students. Successful formation of creative abilities depends on the integration of an interdisciplinary approach, flexibility of curricula, as well as the creation of a favourable educational environment focused on the development of creative individuality. The obtained results can be used in the educational practice of higher art education institutions and in further research on the problem of forming a creative personality of an artist capable of adapting to the conditions of a dynamic artistic environment and innovative development of musical art.*

Key words: creative abilities, creative potential, musical art, professional training, artistic and creative activity, innovative methods.

Актуальність проблеми. Проблема розвитку творчих здібностей у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва займає важливе місце в сучасній музичній педагогіці та психології. У сучасному освітньому просторі значно зросла увага до формування творчої особистості, здатної до нестандартного мислення, самовираження та культурної рефлексії. Особливої актуальності ці завдання набувають у сфері мистецької освіти, де професійна діяльність безпосередньо пов'язана з індивідуальною художньою інтерпретацією, емоційним самовиявом та креативним підходом до музичного матеріалу. Фахова підготовка бакалаврів музичного мистецтва має не лише забезпечити студентів необхідними знаннями й навичками, але й сприяти

виявленню та розвитку їх творчих здібностей, що є фундаментом професійної самореалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку творчих здібностей майбутніх бакалаврів музичного мистецтва знаходиться в центрі уваги сучасної педагогічної науки, оскільки воно безпосередньо пов'язане з якістю фахової підготовки та формуванням конкурентоспроможного мистецького фахівця. У науковому дискурсі простежується тенденція до поглибленого осмислення природи творчості, механізмів її актуалізації в освітньому процесі та визначення ефективних педагогічних умов для її розвитку.

Зокрема, в українській педагогічній науці дослідженнями творчого потенціалу особистості займалися І. Зязюн, С. Сисоєва,

О. Рудницька акцентували увагу на значенні педагогічної майстерності як чинника розвитку творчої особистості у вищій школі.

Значний внесок у теоретичне обґрунтування проблеми зробили українські науковці. Так, І. Зязюн розглядав розвиток творчої особистості як невід'ємну складову педагогічної майстерності та професійного становлення (Moljako, 2006). С. Сисоева підкреслювала важливість індивідуального підходу до кожного студента в контексті формування його креативного потенціалу (Sysoeva, 2006).

У галузі мистецької освіти особливу увагу привертають дослідження Л. Масол, О. Гуменюк, які акцентують на необхідності гармонійного поєднання виконавської, інтерпретаційної, імпровізаційної та аналітичної діяльності як умов розвитку творчих здібностей студентів. Також висвітлюється роль міжпредметної інтеграції та художньо-естетичного середовища у професійному становленні майбутніх музикантів.

Серед актуальних підходів до педагогіки творчості виокремлюються інтерактивні та інноваційні методи навчання. Праці дослідників демонструють ефективність використання тренінгових форм, креативних завдань, авторських проєктів і цифрових технологій у музичній освіті, які сприяють розвитку індивідуальної творчості та професійної самореалізації студентів.

У зарубіжній науці провідне місце належить концепції множинного інтелекту Г. Гарднера, згідно з якою музичний інтелект визнається окремим видом обдарованості, що потребує цілеспрямованого розвитку з урахуванням індивідуальних здатностей (Gardner, 2011). Ідеї гуманістичної педагогіки Карла Роджерса, орієнтованої на створення емоційно безпечного та підтримувального середовища, є актуальними для формування креативної особистості у музичній сфері.

Отже, аналіз наукової літератури засвідчує багатогранність проблеми розвитку творчих здібностей та необхідність міждисциплінарного, інтегрованого підходу до її вирішення. Висвітлені дослідження слугують теоретичним підґрунтям для подальшого вивчення механізмів формування творчої активності в процесі фахової підготовки майбутніх музикантів.

Незважаючи на наявність значного обсягу наукових досліджень, присвячених розвитку

творчих здібностей особистості, зокрема в контексті мистецької освіти, низка важливих аспектів залишається недостатньо вивченою або потребує подальшого теоретичного та практичного обґрунтування.

Отже, загальна проблема розвитку творчих здібностей майбутніх бакалаврів музичного мистецтва потребує подальшого вивчення у напрямках: цілісного педагогічного проєкування творчого освітнього середовища; практичного впровадження інтерактивних і цифрових технологій; розробки ефективних методик індивідуалізованого навчання; створення системи мотиваційно-емоційної підтримки студентів; адаптації зарубіжних психолого-педагогічних концепцій до умов української мистецької освіти.

Вагомим особистим внеском, щодо розв'язання проблеми розвитку творчих здібностей, є створення методів раціонального використання інноваційних технологій як дієвого засобу для засвоєння мистецького досвіду й формування нових творчих компетенцій у студентів мистецьких спеціальностей. Такий підхід дозволяє майбутнім бакалаврам музичного мистецтва в процесі фахової підготовки уникнути повторного «відкриття вже відомого» під час креативного пошуку в художньо-творчій діяльності.

У сучасному освітньому просторі дедалі більшої актуальності набуває проблема розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців мистецької галузі. Зокрема, підготовка бакалаврів музичного мистецтва вимагає пошуку ефективних педагогічних умов, які б сприяли не лише формуванню професійних знань і навичок, а й розкриттю креативного потенціалу особистості. В умовах модернізації вищої освіти, цифровізації освітнього процесу та зростання вимог до індивідуалізації навчання зростає потреба у переосмисленні традиційних підходів до фахової підготовки майбутніх музикантів.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні й визначенні нестандартних форм навчання щодо розвитку творчих здібностей майбутніх бакалаврів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких дослідницьких завдань:

1. Проаналізувати сучасні наукові підходи до поняття «творчі здібності» та визначити їхню структуру в контексті музичного мистецтва.

2. Вивчити провідні теоретичні концепції, що лежать в основі розвитку творчого потенціалу особистості.

3. Розглянути специфіку професійної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва у вищих навчальних закладах.

4. Обґрунтувати значення особистісно орієнтованого підходу, інтерактивного навчання, емоційної підтримки та цифрових технологій у формуванні творчого середовища.

5. Запропонувати загальну модель організації освітнього процесу, орієнтованого на стимулювання творчої активності майбутніх музикантів.

Реалізація цих завдань дозволить не лише поглибити теоретичне розуміння проблеми, але й сформулювати практичні рекомендації для викладачів мистецьких ЗВО щодо активізації творчого розвитку студентів у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розвиток творчих здібностей майбутніх бакалаврів музичного мистецтва є складним і багатогранним процесом, який потребує спеціально організованого педагогічного супроводу. У процесі дослідження було проаналізовано сутність поняття «творчі здібності» в контексті музичного мистецтва та визначено їх основні складники: креативне мислення, музично-образна уява, здатність до імпровізації, художньо-естетичне сприйняття, емоційна чутливість та мотивація до самовираження через мистецтво.

Творчі здібності – це система інтелектуальних, емоційних, психофізіологічних якостей особистості, які забезпечують здатність до створення нового, оригінального, неповторного (Moljako, 2006). У музичній діяльності це проявляється у здатності до глибокої художньої інтерпретації твору, імпровізації, створення власних музичних ідей, композицій, а також у вмінні по-новому осмислити традиційний музичний матеріал.

Творчі здібності в музичному мистецтві розглядаються як комплекс індивідуальних якостей особистості, що забезпечують здатність до створення або інтерпретації художніх образів, відкриття нових музичних форм і нестандартних рішень у процесі виконання, аналізу чи композиторської діяльності.

У вітчизняній науковій думці вагомий внесок у розуміння сутності творчих здібностей зробили: В. Моляко, С. Рубінштейн,

Л. Виготський. Науковці підкреслювали, що творчість не є суто вродженою властивістю, вона розвивається у процесі активної взаємодії з соціокультурним середовищем.

Однією з найвпливовіших концепцій останніх десятиліть стала теорія множинного інтелекту Говарда Гарднера (Gardner, 2011), яка докорінно змінила уявлення про природу інтелекту і творчості. Дослідник наголошував, що ефективне навчання повинне опиратися на сильні сторони студента, активізуючи той тип інтелекту, який є домінантним. У музичній освіті це відкриває простір для реалізації індивідуального творчого потенціалу через практичну діяльність, імпровізацію, слухове моделювання та інтерпретацію.

Таким чином, розвиток творчих здібностей – це не лише питання технічної підготовки, але й формування гнучкого мислення, відкритості до нового досвіду, внутрішньої мотивації, естетичної чутливості та емоційного інтелекту.

Розвиток творчих здібностей у контексті підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва є складним багатоаспектним процесом, що охоплює когнітивні, емоційні, мотиваційні та соціокультурні компоненти. У науковій літературі творчість розглядається як здатність особистості до створення нового – оригінального, соціально значущого продукту, що виникає в результаті внутрішнього прагнення до самореалізації.

У сучасній мистецькій освіті одним із ключових завдань педагогічного процесу є створення такого освітнього середовища, яке б сприяло самореалізації, креативності, формуванню індивідуального музичного стилю та мислення студента. Творче освітнє середовище виступає не лише контекстом, а й активним механізмом розвитку творчої особистості.

Творче освітнє середовище – це педагогічно організований простір, що стимулює інтелектуальну, емоційну, духовну і творчу активність студентів. Це сукупність умов, взаємодій, засобів і впливів, спрямованих на розвиток здатності до самовираження, інноваційності, художньої ініціативи.

На думку С. Сисоевої, творчим можна вважати таке середовище, яке дозволяє індивіду розкрити свій внутрішній потенціал, долати стереотипи і реалізовувати себе у процесі діяльності (Sysoeva, 2006).

У процесі фахової підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва розвиток творчих здібностей також неможливий без залучення нестандартних, інноваційних форм навчання, які виходять за межі традиційного академічного викладання. Такий підхід відповідає сучасним викликам мистецької освіти, що орієнтується не лише на передачу знань, а й на формування здатності до креативного мислення, художньої імпровізації та самовираження.

Нестандартні форми навчання охоплюють широкий спектр педагогічних стратегій, серед яких:

- майстер-класи із залученням провідних митців, які демонструють нестереотипні інтерпретації, відкривають нові підходи до виконання музичних творів;
- проектне навчання, що стимулює студентів до самостійного пошуку рішень, створення авторських композицій, міждисциплінарної співпраці;
- імпровізаційні та арт-терапевтичні сесії, які сприяють розвитку емоційної чутливості, інтуїтивного мислення, вільної творчої експресії;
- кейс-методи та рольові ігри, які дозволяють змодельовати реальні професійні ситуації у сфері музичного виконавства, педагогіки чи менеджменту;
- інтерактивні платформи та віртуальні студії, що дають можливість студентам експериментувати зі звуком, формою, стилем у цифровому середовищі;
- художні лабораторії та колективні творчі експерименти, де студенти навчаються працювати в команді, реагувати на нові мистецькі виклики, комбінувати стилі й жанри.

Використання нестандартних форм навчання також тісно пов'язане з ідеями активного навчання, в якому студент виступає не як пасивний реципієнт знань, а як активний учасник творчого процесу. Це забезпечує вищу мотивацію до навчання, емоційне залучення та формування суб'єктної позиції в освітньому процесі.

Крім того, нестандартні методики сприяють подоланню психологічних бар'єрів, страху помилки чи оцінювання, створюючи безпечний простір для творчого пошуку. Вони активізують внутрішній потенціал особистості, дозволяють кожному студенту знайти власний індивідуальний стиль у музиці, що особливо важливо для професійного становлення майбутнього музиканта.

Отже, у контексті сучасної мистецької освіти нестандартні форми навчання стають важливим чинником розвитку творчих здібностей, забезпечуючи багатовимірність освітнього досвіду та наближаючи студентів до реальних умов творчої діяльності в професійному середовищі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розвиток творчих здібностей майбутніх бакалаврів музичного мистецтва є складним і багаторівневим процесом, що потребує спеціально організованих педагогічних умов. Інтеграція індивідуального підходу, використання інтерактивних методик, стимулювання рефлексивної діяльності та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє сформувати справжнього митця, здатного до самовираження та критичного мислення. Тому в процесі фахової підготовки необхідно не тільки навчити студента «музикувати», а й дати йому інструменти для творчого саморозвитку й самореалізації для подальшої активної участі в культурному житті суспільства в умовах постійних змін мистецького середовища.

Перспективи подальших досліджень полягають у більш глибокому вивченні механізмів формування творчої індивідуальності митця, зокрема засобами міждисциплінарної інтеграції (поєднання музики з перформативними мистецтвами, цифровими технологіями тощо), а також використання цифрових платформ для реалізації індивідуальних мистецьких проєктів з метою формування готовності студентів до участі у міжнародних творчих ініціативах і мистецьких конкурсах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень : моногр. / ред.: В. О. Моляко; О. Л. Музика ; Держ. фонд фундамент. дослідж. М-ва освіти і науки України. Житомир : Рута, 2006. 320 с. Бібліогр.: с. 306–319.
2. Іваненко О. А. Особливості інтегрованого навчання в закладах спеціалізованої мистецької освіти. *Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень* : матеріали V Міжнародної наукової конференції, м. Тернопіль, 7 липня, 2023 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2023. С. 189–190.

3. Панченко Г. П. Творчі здібності майбутнього вчителя музичного мистецтва: теорія і практика [Текст] : монографія / Г. П. Панченко. Мелітополь : Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2020. 176 с.
4. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна Книга – Богдан, 2005. 360 с.
5. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник. Київ : Міленіум, 2006. 346 с.
6. Gardner, H. The Unschooled Mind: How Children Think and How Schools Should Teach. New York : Basic Books. 2011. 352 p.

REFERENCES:

1. Moliako, V. O. (Eds). (2006). Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriia, metodyka, rezultaty doslidzhen : monohr. [Abilities, creativity, giftedness: theory, methodology, research results : monograph.]. Zhytomyr : Ruta, 320. Bibliohr.: 306–319 [in Ukrainian].
2. Ivanenko, O. A. (2023). Osoblyvosti intehrovanoho navchannia v zakladyakh spetsializovanoi mystetskoï osvity [Features of integrated learning in specialized art education institutions]. *Tradysii ta innovatsii pidkhody do naukovykh doslidzhen – Traditional and innovative approaches to scientific research* : Proceedings of the V International Scientific Conference (pp. 189–190). Mizhnarodnyi tsentr naukovykh doslidzhen. Vinnytsia : Yevropeiska naukova platforma [in Ukrainian].
3. Panchenko, H. P. (2020). Tvorchy zdibnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva: teoriia i praktyka [Tekst] : monohrafiia [Creative abilities of future music teachers: theory and practice [Text] : monograph]. Melitopol : Vydavnytstvo MDPU imeni Bohdana Khmelnytskoho, 176 [in Ukrainian].
4. Rudnytska, O. P. (2005). Pedagogika: zahalna ta mystetska : navchalnyi posibnyk [Pedagogy: General and Artistic : Study Guide]. Ternopil : navchalna knyha–Bohdan, 360 [in Ukrainian].
5. Sysoieva, S. O. (2006). Osnovy pedagogichnoi tvorchosti : pidruchnyk [Fundamentals of Pedagogical Creativity: Textbook]. Kyiv : Milenium, 346 [in Ukrainian].
6. Gardner, H. (2011). The Unschooled Mind: How Children Think and How Schools Should Teach. New York : Basic Books. 352 p.